

Vergaderjaar 2004–2005

29 656 (R 1764)

Goedkeuring van het op 3 november 2001 te Rome totstandgekomen Internationaal Verdrag inzake plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw, met bijlagen (Trb. 2002, 134)

B

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 3 mei 2005

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de opmerkingen en vragen van de leden van de fracties van het CDA en de PvdA.

Bij de beantwoording van de vragen zal de volgorde van het verslag worden aangehouden.

De leden van het CDA vragen of het octrooirecht en kwekersrecht in harmonie zijn met de doelstelling van het Verdrag inzake plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw (hierna: het verdrag).

Het octrooirecht is het uitsluitend recht van de octrooihouder om gedurende een bepaalde periode zijn uitvinding te exploiteren. Openbaarmaking van de uitvinding is een voorwaarde voor het verkrijgen van het octrooirecht. Het recht biedt de octrooihouder de mogelijkheid om zijn soms kostbare investeringen terug te verdienen. Door deze bescherming te verlenen kan het doen van uitvindingen gestimuleerd worden. De Rijksoctrooiwet 1995 stelt regels ten aanzien van het octrooirecht. Het kwekersrecht is het recht van de kweker van een nieuw plantenras om gedurende een bepaalde periode plantaardig materiaal van het nieuwe ras te exploiteren. Het beoogt nieuwe plantenrassen te beschermen en veredelingsactiviteiten te stimuleren. Het staat eenieder vrij om op het plantaardig materiaal van een nieuw ras voort te borduren en zodoende steeds betere rassen te ontwikkelen. Het Nederlandse wettelijke kader voor het kwekersrecht is de Zaaizaad- en Plantgoedwet.

De doelstelling van het verdrag is het beheer en duurzaam gebruik van plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw en een billijke verdeling van de voordelen bij het gebruik hiervan. Blijkens de overwegingen van het verdrag erkennen de verdragsluitende partijen dat het behoud van plantgenetische bronnen van wezenlijk belang is voor een duurzame ontwikkeling van de landbouw voor huidige en toekomstige situaties. Plantgenetische bronnen vormen een onmisbare grondstof voor verdeling van gewassen en ze zijn van essentieel belang voor de aanpassing aan onvoorziene veranderingen in het milieu en toekomstige menselijke behoeften.

Om deze doelstelling te realiseren wordt door de verdragsluitende partijen een multilateraal systeem van toegang en verdeling van

voordelen ontwikkeld, zoals bedoeld in titel IV van het verdrag. Dit multilateraal systeem beoogt de toegang tot plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw te vergemakkelijken en op een eerlijke en billijke wijze de voordelen die uit het gebruik van deze bronnen voortvloeien te verdelen.

De plantgenetische bronnen die zijn opgenomen in het multilateraal systeem zijn beperkt tot de gewassen genoemd in aanhangsel I bij het verdrag. Deze gewassen zijn geselecteerd op basis van de criteria van voedselveiligheid en afhankelijkheid. Op grond van artikel 11, tweede lid, dient het multilateraal systeem alle in aanhangsel I genoemde plantgenetische bronnen te bevatten die onder het beheer en het toezicht van de verdragsluitende partijen en vallen onder het publieke domein.

De verdragsluitende partijen alsmede natuurlijke personen en rechtspersonen die onder jurisdictie van de verdragsluitende partij vallen hebben toegang tot het systeem.

Artikel 12, derde lid, van het verdrag stelt voorwaarden voor de toegang tot het multilateraal systeem. Eén van de voorwaarden is dat toegang tot het systeem alleen wordt verschaft indien het plantgenetisch materiaal gebruikt wordt voor onderzoek, veredeling en scholing. Een andere voorwaarde voor toegang is dat de ontvangers geen enkel recht op intellectuele eigendom vestigen op het materiaal dat is opgenomen in het multilateraal systeem.

Het is echter wel mogelijk om op *afgeleide producten*, die zijn ontstaan uit onderzoek en veredeling van het plantgenetisch materiaal dat in het multilateraal systeem is opgenomen, een intellectueel eigendomsrecht te vestigen, zoals het octrooirecht of het kwekersrecht. Het verdrag vereist hierbij op grond van artikel 13, tweede lid, dat de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van het materiaal dat is opgenomen in het multilateraal systeem, eerlijk en billijk dienen te worden verdeeld. Deze verdeling kan onder meer plaatsvinden door de uitwisseling van informatie en de overdracht van technologieën.

Relevant in dit verband is voorts dat het verdrag in artikel 12, derde lid, onder f, bepaalt dat de toegang tot plantgenetische bronnen die beschermd worden door intellectuele eigendomsrechten, in overeenstemming dient te zijn met relevante internationale overeenkomsten en de vigerende nationale wetgeving.

Uit het bovenstaande volgt dat het octrooi- en kwekersrecht en het verdrag complementair zijn.

Voorts vraagt de CDA-fractie of men moet betalen voor het gebruik van genetisch materiaal.

Op grond van artikel 12, derde lid, onder b, is het gebruik van plantgenetische bronnen die onderdeel zijn van het multilateraal systeem in principe kosteloos. Het verdrag biedt echter wel mogelijkheden om kosten te berekenen. Artikel 12, derde lid, onder b, stelt vervolgens dat indien er kosten worden berekend, deze de betreffende minimumkosten niet mogen overschrijden. Onder minimumkosten worden onder meer de kosten voor verzending van het materiaal begrepen.

Artikel 13, tweede lid, onder d (ii) maakt eveneens een uitzondering op het kosteloos gebruik van materiaal uit het multilateraal systeem. Van een verplichte betaling is sprake wanneer met materiaal uit het multilateraal systeem een product wordt ontwikkeld voor commerciële doeleinden en dit product niet onbeperkt toegankelijk is. Dit kan het geval zijn als er een octrooirecht wordt gevestigd op het ontwikkelde product. Het gaat hierbij om een betaling van een redelijk deel van de voordelen uit de commercialisering.

Voorts stelt dit artikel dat een verplichte betaling niet vereist is, als het product dat ontwikkeld is uit plantgenetisch materiaal uit het multilateraal

systeem onbeperkt toegankelijk is voor anderen voor nader onderzoek en veredeling.

Het bestuursorgaan dat op grond van artikel 19 van het verdrag wordt opgericht, zal bij zijn eerste vergadering de hoogte, de vorm en de wijze van betalen vaststellen, zo volgt eveneens uit artikel 13 van het verdrag.

De leden van het CDA merken op dat ingeval er een geschil ontstaat tussen de verdragsluitende partijen dit op grond van artikel 22 zo mogelijk moet worden opgelost door middel van onderhandelingen. Zij vragen wat er dient te gebeuren in geval het onderhandelingsresultaat niet overeenkomt met het verdrag.

Artikel 22 van het Verdrag voorziet in de mogelijkheid van geschillenbeslechting tussen verdragsluitende partijen door middel van onderhandelingen. Hierbij kunnen zij gezamenlijk verzoeken om een derde partij te laten bemiddelen. Het betreffende artikel omvat een benadering die ook in tal van andere multilaterale verdragen is verankerd.

Het resultaat dat partijen in het geschil overeenkomen mag echter in geen geval in strijd zijn met het verdrag, gelet op artikel 4 van het verdrag. Dit artikel geeft aan dat verdragspartijen zich zullen voegen naar de bepalingen van het verdrag.

Op grond van artikel 21 van het verdrag zal het bestuursorgaan procedures en mechanismen vaststellen ter bevordering van de naleving en de gevallen van niet-nakoming te bestuderen.

Mochten onderhandeling en bemiddeling geen oplossing bieden dan kan het geschil op grond van artikel 22, derde lid, voorgelegd worden aan het Internationaal Gerechtshof of kan gebruik gemaakt worden van de arbitrageprocedure omschreven in titel 1 van aanhangsel II bij het verdrag.

De CDA-fractie vraagt hoe het Verdrag door de nieuwe lidstaten wordt beoordeeld en waarom de Verenigde Staten van Amerika niet hebben ingestemd met dit Verdrag.

In de Europese Unie is overeengekomen dat alle lidstaten de procedure voor ratificatie van het Verdrag zullen starten. Zestien lidstaten hebben het Verdrag inmiddels geratificeerd, waarvan zes nieuwe lidstaten.¹ De Verenigde Staten van Amerika zijn actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het verdrag en beraden zich thans over de ratificatie van het Verdrag.

De leden van het CDA vragen of het Besluit genetisch gemodificeerde organismen Wet milieugevaarlijke stoffen (hierna: besluit GGO's) en het verdrag voldoende op elkaar zijn afgestemd, zodat de ongewenste introductie van genetisch gemodificeerde organismen (hierna: GGO's) kan worden tegengegaan.

Het verdrag en het besluit GGO's dienen twee verschillende doelen. Het doel van het verdrag is het beheer en het duurzaam gebruik van plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw en een billijke verdeling van de voordelen bij het gebruik ervan. Het gaat hierbij om materiaal dat van nature voorkomt of dat op natuurlijke wijze is veranderd.

Bij GGO's wordt het genetisch materiaal veranderd op een wijze die van nature niet mogelijk is door voortplanting of recombinatie. De regels met betrekking tot GGO's vloeien voort uit Europeesrechtelijke kaders. De Europese regels inzake de introductie van GGO's zijn geïmplementeerd in het Besluit GGO's.

Naar het oordeel van de Nederlandse regering biedt de bestaande regelgeving met betrekking tot GGO's voldoende waarborg om de

¹ Naar de stand van 1 maart 2005 zijn dit de volgende lidstaten: Denemarken, Finland, Duitsland, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Spanje, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Van de tien lidstaten die op 1 mei 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden hebben Cyprus, Tsjechië, Estland, Letland, Hongarije en Polen het verdrag geratificeerd.

ongewenste introductie hiervan tegen te gaan.

De leden van de PvdA-fractie stellen dat de in het verdrag vastgelegde rechten moeten prevaleren boven het in de octrooiwetgeving vastgelegde eigendomsrecht. Zij vragen naar de mening van de regering over eventuele strijdigheden tussen de verdragstekst en richtlijn 98/44/EG betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen, en zo dit niet het geval is welke de opvatting van de regering dienaangaande is.

Het doel van richtlijn 98/44/EG is de harmonisatie van het octrooirecht ten aanzien van biotechnologische uitvindingen. Op basis van deze richtlijn is het mogelijk intellectuele eigendomsrechten te vestigen op prestaties, zoals uitvindingen, wanneer zij betrekking hebben op een voortbrengsel dat uit biologisch materiaal bestaat. Dieren- en plantenrassen worden hiervan uitgesloten, alsook werkwijzen van wezenlijk biologische aard voor de voortbrenging van planten of dieren. Daarnaast worden in de richtlijn regels geformuleerd, onder meer ten aanzien van de reikwijdte van het octrooi.

Artikel 1 van de richtlijn stelt dat zij de verplichtingen van de lidstaten uit hoofde van internationale verdragen, onverlet laat.

Overigens is richtlijn 98/44/EG inmiddels volledig geïmplementeerd in de Rijsoctrooiwet 1995 en de Zaaizaad- en Plantgoedwet.¹

Het verdrag biedt de mogelijkheid nieuwe intellectuele eigendomsrechten te vestigen op prestaties, zoals uitvindingen en kweekproducten die voortkomen uit het gedeponeerde materiaal uit het multilateraal systeem, doch niet op het materiaal in het systeem zelf.

Er is geen sprake van eventuele tegenstrijdigheden tussen de verdragstekst en richtlijn 98/44/EG betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen. De richtlijn en het verdrag zijn complementair omdat de richtlijn de verplichtingen uit hoofde van verdragen onverlet laat en het verdrag de mogelijkheid biedt om octrooirecht te vestigen op prestaties die voortvloeien uit het in het multilateraal systeem gedeponeerde materiaal. Gelet hierop is er naar het oordeel van de Nederlandse regering geen frictie tussen het verdrag en richtlijn 98/44/EG.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C. P. Veerman

¹ Staatsblad 2004, nrs. 589–592.